

पाठ्यक्रम संरचना

कक्षा—XI

विषय— संस्कृत 030

कुल अंक—100

स. क्र.	इकाई	पाठ्यवस्तु	आंबटित अंक.	कालखण्ड
1	(क)	अपठित— अवबोधनम्	10	20
2	(ख)	रचनात्मककार्यम्		
		1. औपचारिकम् अनौपचारिकं पत्रम् प्रार्थना पत्रम्	15	30
		2. लघुकथा / वार्तालोप एक पक्षपूरणम्		
		3. अनुवाद		
3	(ग)	अनुप्रयुक्तव्याकरणम्	25	60
4	(घ)	(i) पठित— अवबोधनम् (पाठ्यपुस्तक)	35	85
		(ii) संस्कृतसाहित्येतिहासस्य परिचयः	15	25
		महायोग	100	220

पाठ्यक्रम - (संस्कृत XI)

कक्षा :-XI

संस्कृतम् (केन्द्रिकम्) 030

पाठ्यक्रमः परीक्षानिर्देशाश्च

विषयः- संस्कृत
विषय कोडः- 030

पूर्णांकः-100
समय : - 3:00 घण्टे

अवधि:-होरात्रयम्(3 घंटे)

कक्षा-XI प्रश्नपत्रम्

पूर्णाङ्काः 100

अस्मिन् प्रश्नेपत्रे चत्वारो भागाः भविष्यन्ति ।

अङ्काः

भागः "क" अपठित- अवबोधनम्

10

भागः "ख" रचनात्मककार्यम्

15

भागः "ग" अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

25

भागः "घ"

50

⇒ पठित-अवबोधनम्

(35अकडाः)

⇒ संस्कृतसाहित्येतिहासस्य परिचयः

(15अकडाः)

प्रतिभागं विस्तृतविवरणम्

भागः 'क' अपठित-अवबोधनम्

अङ्काः (10)

कालांशाः(20)

80-100 शब्दपरिमितः एकः सरलः अपठितः गद्यांशः ।

प्रश्नवैविध्यम्

i. एकपदेन उत्तरम्

2

ii. पूर्णवाक्येन उत्तरम्

4

iii. वाक्ये कर्तृक्रिया-पदचयनम्, सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः, विशेषण-
विशेष्य / पर्याय / विलोमादिचयनम्

2

vi. समुचितशीर्षकलेखनम्

2

पाठ्यक्रम (संस्कृत-श्री)

भाग: 'ख' रचनात्मकं कार्यम्

अङ्काः (15) कालांशाः(30)

1. औपचारिकम् अनौपचारिकं पत्रम्/ प्रार्थनापत्रम् (पूर्ण पत्रं लेखनीयम्) 5
2. लघुकथा (शब्दसूचीसाहाय्येन, रिक्तस्थानपूर्ति-माध्यमेन)/ वार्तालापे एकपक्षपूरणम् 5
3. हिन्दीभाषायाम् आङ्ग्लभाषायां वा लिखितानां पञ्चसरलवाक्यानां संस्कृतभाषया अनुवादः- 5

भाग: 'ग' अनुप्रयुक्तव्याकरणम्

अङ्काः (25) कालांशाः(60)

1. प्रत्ययाः - क्त, क्तवतु, क्तवा, तुमुन्, ल्यप्, तव्यत्, अनीयर। 4
2. सन्धिः - पाठ्यपुस्तके प्रयुक्तपदानां सन्धिविच्छेदः सन्धिकरणं च। 3
स्वसन्धिः- दीर्घः, गुणः, वृद्धिः, यण्, अयादि, प्रकृतिभावः।
व्यञ्जनसन्धिः-श्रुचुत्वम्, ष्टुत्वम्, जश्त्वम्, षत्वम्, णत्वविधानम्, अनुस्वारः, परसवर्ण।
विसर्गसन्धिः- सत्वम्, उत्त्वम्, रूत्वम्, लोपः, विसर्गस्थाने स्, श्, ष्।
3. शब्दरूपाणि- विभक्त्यनुसारं वाक्यप्रयोगः। 3
अजन्ताः - बालक, फल, रमा, कवि, पति, मति, वारि, नदी, शिशु, धेनु, मधु, वधू, पितृ, मातृ, कर्तृ, एवं समानान्तरप्रयोगाः।
हलन्ताः- राजन्, गच्छन्, भवत्, आत्मन्, विद्वस्, चन्द्रमस्, वाच् एवं समानान्तरप्रयोगाः
सर्वनामशब्दाः- सर्व, यत्, तत्, किम्, इदम्, (त्रिषु लिङ्गेषु) अस्मद्, युष्मद्।
सङ्ख्यावाचकशब्दाः- एकसङ्ख्यातः पञ्चसङ्ख्यापर्यन्तम् (त्रिषु लिङ्गेषु)।
4. धातुरूपाणि - लट्, लृट्, लोट्, लङ्, विधिलिङ् इति पञ्चलकारेषु 3
अधोलिखितधातूनां वाक्येषु प्रयोगः।
परस्मैपदिनः - भू, पठ्, गम्, लिख्, पा, स्था, दश, अस्, कथ, भक्ष्, घ्रा, क्रुध्, हन्, श्रु, नृत्, स्पृश्, चुर, कथ्।
आत्मनेपदिनः- लभ्, सेव, मुद्, याच्।
उभयपदिनः - कृ, ह, क्री, ग्रह, शक्, (केवलं लट्-लृट्-लकारयोः)
5. कारक - उपपदविभक्तिप्रयोगः 5
6. सामान्यं वाच्य-परिवर्तनम् 3
(लट्लकारे, क्त-क्तवतु-प्रत्यययोः माध्यमेन भूतकालार्थं च)
7. अशुद्धि- संशोधनम् (लिङ्गे -वचन - पुरुष - विभक्ति - कालाधारितम्) 4

भाग: 'घ' (i) पठित-अवबोधनम्

अङ्का: (50)

कालांशा:(85)

(अ) पठित- अवबोधनम्	35
1. अंशत्रयम्	15
एकः गद्यांशः, एकः पद्यांशः, एकः नाट्यांशः च।	(5+5+5)
पाठ्यांश-आधारितं प्रश्नवैविध्यम्	1
एकपदेन उत्तरम्	2
पूर्णवाक्येन उत्तरम्	2
विशेषण- विशेष्य/पर्याय/विलोमादिचयनम्, वाक्ये	
कर्तृक्रिया-पदचयनम्, सर्वनामस्थाने संज्ञाप्रयोगः	
2. उद्धृतांशम् अधिकृत्य कः कं प्रति कथयति इति	4
निरूपणम्/सन्दर्भग्रन्थस्य लेखकस्य च नामोल्लेखनम्।	
3. भावार्थलेखनम्/प्रदत्ते भावार्थत्रये शुद्धभावार्थचयनम्।	4
4. प्रदत्तेषु अन्वयेषु रिक्तस्थानपूर्तिः/प्रश्नपत्रात् भिन्नं पाठ्यपुस्तकस्य	4
श्लोकमेकं लिखित्वा भावार्थलेखनम्	
5. प्रदत्तवाक्यांशानां सार्थकं संयोजनम्।	4
6. प्रदत्तपङ्क्तिषु प्रसङ्गानुसारं पदानाम् अर्थलेखनम्।	4

भाग: 'घ' (ii) संस्कृत-साहित्येतिहासस्य सामान्यः परिचयः

अङ्का: (15)

कालांशा:(25)

संस्कृतेन वस्तुनिष्ठ/ अतिलघुत्तरप्रश्नमाध्यमेन अधोलिखितसंस्कृतसाहित्यविषयकः परिचयः	
1. संस्कृतशब्दस्य व्युत्पत्तिः परिभाषा च।	2
2. वेदः, उपनिषद्, पुराणम्, स्मृतिः, रामायणम्, महाभारतम्।	5
3. गद्यकाव्यम्, पद्यकाव्यम्, चम्पूकाव्यम्	4
4. नाटकम्, प्रमुखनाट्यतत्त्वानां प्रदत्तपरिभाषासु शुद्धपरिभाषाचयनम्	4

सन्दर्भग्रन्थाः

- भास्वती -प्रथमो भागः (पाठ्यपुस्तकम्) रा.शै. अनु. प्र. परि. द्वारा प्रकाशितम्।
- व्याकरणसौरभम्, रा.शै. अनु. प्र. परि. द्वारा प्रकाशितम्।
- रचानानुवादकौमुदी, कपिलदेवद्विवेदीलिखितम् विश्वविद्यालयप्रकाशनम्, वाराणसी।
- संस्कृतसाहित्यपरिचयः, रा.शै. अनु. प्र. परि. द्वारा प्रकाशितम्।
- वेदपारिजात (अतिरिक्ताध्ययनार्थम्) रा.शै. अनु. प्र. परि. द्वारा प्रकाशितम्।